

**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะเชิงพุทธของ
เทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**
**Community Participation in Buddhist-Based Waste Management
by the Nong Yaeng Subdistrict Municipality, San Sai District,
Chiang Mai Province**

ศิวาเวสวรรณต์ คุรุเทวา,¹ นพตณ ปัญญาวิรัตน์² และ อภิรมย์ สีตาคำ³
Sarveswaran Gurudeva¹, Noppadon Panyaweerat² and Apirom Sidakham³

Received: 16 May 2025; Revised: 10 June 2025; Accepted: 22 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะตามแนวคิดการจัดการขยะเชิงพุทธ โดยประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อยกระดับความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมและจิตสำนึกของชุมชน การวิจัยดำเนินการด้วยระเบียบวิธีแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ จำนวน 377 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 คน พร้อมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกันในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงความตระหนักรู้ในสิทธิประโยชน์ร่วมของประชาชน ความโปร่งใสในการบริหาร และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แม้การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงานจะอยู่ในระดับมากเช่นกัน แต่ยังพบข้อจำกัดด้านแรงจูงใจและความสะดวกในการปฏิบัติจริง 2) การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงกิจกรรมของประชาชนอย่างทั่วถึงและการมีจิตสำนึกร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยรวม 3) แนวทางการพัฒนาเสนอให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องผ่านการประชุมรับฟังความคิดเห็น การใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ การจัดอบรมให้ความรู้

^{1 2 3} คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่; Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya Chiang Mai Campus
Corresponding Author, E-mail: sarveswarangu107@gmail.com

เรื่องการคัดแยกและลดปริมาณขยะ ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งผ่านระบบรางวัลหรือผลตอบแทนควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบจัดเก็บและจตุรวรรวมขยะอันตรายให้ครอบคลุมพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมการตลาดรองรับขยะรีไซเคิล ทั้งนี้ควรยึดหลักอภิธานิยธรรม 7 มาเป็นกรอบแนวคิดในการขับเคลื่อน ได้แก่ การประชุมหารืออย่างสม่ำเสมอ ความพร้อมเพรียงสามัคคี การไม่บัญญัติสิ่งใหม่โดยพลการ ความเคารพต่อผู้ใหญ่และผู้มีคุณธรรม การปกป้องสิทธิสตรีและเด็ก และการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการจัดการขยะที่ยั่งยืนบนฐานของคุณธรรมและความร่วมมือของชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน; การจัดการขยะเชิงพุทธ; หลักอภิธานิยธรรม 7

Abstract

This research article aims to: (1) examine the level of public participation in waste management; (2) compare levels of participation in waste management across different personal factors; and (3) propose strategies to enhance public participation in waste management based on the concept of Buddhist-oriented waste management, applying the Seven Principles of Non-decline (Aparihaniya-dhamma) to promote environmental sustainability and strengthen community consciousness. The study employed a mixed-methods approach, combining both quantitative and qualitative methodologies. The quantitative data were collected from a sample of 377 residents in the Nong Yaeng Municipality using structured questionnaires. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and multiple regression analysis. The qualitative data were collected through in-depth interviews with nine key informants and analyzed using descriptive content analysis.

The findings revealed that: (1) the overall level of public participation was high, with the highest participation found in the aspect of shared benefits, reflecting public awareness of mutual rights, transparency in governance, and efforts to strengthen community engagement. Although operational participation was also high, limitations were found in terms of motivation and convenience in actual implementation. (2) Comparison of participation levels across personal factors such as gender, age, education, occupation, and income showed no statistically significant differences, indicating equal access to participatory activities and a shared environmental awareness across the community. (3) The proposed strategies for enhancing participation include organizing regular public hearings, utilizing modern

communication technologies, conducting educational programs on waste segregation and reduction, and providing motivational incentives through rewards. These should be implemented alongside the development of effective waste collection and hazardous waste management systems, and the promotion of recycling markets. The conceptual framework should be grounded in the Seven Principles of Non-decline, which include: regular community meetings, unity and harmony, refraining from arbitrary legislation, respect for elders and virtuous individuals, protection of women and children, and preservation of the Buddhist faith. These principles serve to foster a morally grounded, cooperative, and sustainable approach to waste management within the community.

Keywords: Public Participation; Buddhist Waste Management; The Seven Principles of the Apari Haniya Dhamma

บทนำ

“ขยะ”เป็นปัญหาสำคัญของโลก โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่แสดงว่าสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ผลิตขยะในชุมชนรายใหญ่ที่สุดของโลก อย่างไรก็ตาม ในหมวดหมู่ของ “ของเสียพิเศษ” เช่น ขยะอุตสาหกรรม ขยะอิเล็กทรอนิกส์ ของเสียอันตราย และของเสียทางการเกษตร แคนาดา กลายเป็นอันดับ 1 โดยกิจกรรมทางอุตสาหกรรมของแคนาดา เช่น การกลั่นน้ำมันและการผลิตโลหะ ทำให้มีของเสียเฉลี่ยต่อปีต่อหัวสูงถึง 36.1 ตันต่อคน ซึ่งมากกว่าสหรัฐอเมริกาถึง 10 ตันต่อคน ภูมิภาคที่ก่อให้เกิดขยะในชุมชนมากที่สุดคือ เอเชียตะวันออกและภูมิภาคแปซิฟิก โดยประเทศในกลุ่มนี้ ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ผลิตขยะต่อหัวราว 200-499 กิโลกรัมต่อปี ส่วนจีน ซึ่งเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก มีส่วนรับผิดชอบต่อขยะในชุมชนมากที่สุด โดยคิดเป็นสัดส่วนมากกว่า 15% ของขยะทั้งหมดในโลก (อรรถสิทธิ์ เหมือนมาตย์, 2567) โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) เผยแพร่รายงาน แนวโน้มการจัดการขยะโลก ปี 2567 (GWMO 2024) ภายใต้หัวข้อ "Beyond an Age of Waste: Turning Rubbish into a Resource" ในการประชุม UNEA สมัยที่ 6 ณ เมืองไนโรบี ประเทศเคนยา เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2567 รายงานเตือนว่า ภายในปี 2593 ปริมาณขยะชุมชนทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นถึง สองในสาม จาก 2.3 พันล้านตัน (ปี 2566) เป็น 3.8 พันล้านตัน และต้นทุนจัดการขยะจะเพิ่มขึ้นเกือบ สองเท่า หากไม่มีการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นให้โลกหันมาใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์ และเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) รายงานชี้ว่าขยะเป็นปัจจัยร่วมของ วิกฤตการณ์ระดับโลก (Triple Planetary Crisis) คือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มลพิษ และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และในปี 2563 ต้นทุนการจัดการขยะทั่วโลกอยู่ที่ 252 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และอาจสูงถึง 361 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หากรวมผลกระทบจากมลพิษ สุขภาพ และสภาพภูมิอากาศ หากไม่มีการเร่ง

ปรับปรุงระบบจัดการขยะ คาดว่าภายในปี 2593 ต้นทุนรวมอาจพุ่งถึง 640.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (UNEP, 2024)

ในปัจจุบันการบริหารจัดการขยะของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการจัดการ เนื่องจากปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ปัญหาขยะถือเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ และชุมชนต่าง ๆ ที่กระจายไปทั่วประเทศ ผลจากการสำรวจ ประเทศไทยมีปริมาณขยะเกิดขึ้นทั่วประเทศ จากข้อมูลแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570) (เทศบาลตำบลหนองแห่, 2566) บริบทการพัฒนาประเทศในมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่าการจัดการของเสียเป็นความท้าทายสำคัญของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ จากการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและรูปแบบการใช้ชีวิตของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ปริมาณขยะในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีระบบการกำจัดขยะที่ถูกวิธี และมีการนำขยะกลับไปหมุนเวียนใช้ใหม่ก็ตาม แต่ยังคงต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 กำหนดไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ภายในปี 2565 ส่งผลให้มีปริมาณขยะตกค้างจำนวนมาก สาเหตุของขยะตกค้างมาจากศักยภาพของระบบการจัดการขยะที่ไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถรองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นตามอัตราการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประกอบกับการขาดการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางจึงทำให้ไม่สามารถนำขยะไปใช้ประโยชน์ซ้ำได้อย่างเต็มรูปแบบ เช่นเดียวกันกับปัญหาในจังหวัดเชียงใหม่และเขตเทศบาลตำบลหนองแห่ โดยเทศบาลตำบลหนองแห่ร่วมกับชุมชนมีวิธีการกำจัดขยะของชุมชน คือ การเก็บรวบรวมขยะจากครัวเรือน โดยเทศบาลตำบลหนองแห่ นำไปทิ้งที่ฝังกลบของเอกชน ร้อยละ 99 กองขยะไว้ที่กลางแจ้ง และเผากลางแจ้ง ร้อยละ 1 ซึ่งการขยายตัวของชุมชนทำให้มีขยะเกิดขึ้นและตกค้างในพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากไม่มีพื้นที่ทิ้งขยะเพียงพอ (เทศบาลตำบลหนองแห่, 2566) ปัญหามลภาวะทางอากาศที่เกิดจากการกำจัดขยะด้วยการเผา การพ่นยาฆ่าแมลง ยากำจัดศัตรูพืช ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพ และสภาพแวดล้อม เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค ทำให้คนเจ็บป่วยรวมถึงปัญหาหมอกควันจากการเผาขยะ อีกทั้ง ปัญหาน้ำท่วมที่ผ่านมา ได้มีการนำขยะมาทิ้งในที่ซึ่งส่งผลกระทบต่อเพิ่มเติมในการจัดการขยะ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะอย่างถูกต้องถูกวิธี จึงมีความสำคัญและจำเป็นจะทำให้ปัญหาในการจัดการขยะเกิดผลเป็นรูปธรรม เกิดเป็นผลประโยชน์ต่อสุขภาวะของประชาชน และสภาพแวดล้อมชุมชน หลักการบริหารนิยธรรม 7 ซึ่งเป็นธรรมที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม 7 ประการ อันได้แก่ ได้แก่ 1) การประชุมเป็นนิตย 2) การพร้อมเพรียงกันประชุม 3) การไม่บัญญัติหรือไม่ลบล้างข้อบัญญัติตามอำเภอใจ 4) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา 5) การให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี 6) การส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม 7) การอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม หลักธรรมนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Cohen, J.M. , & Uphoff,

N.T., 1981) การประยุกต์ใช้หลักธรรมจะช่วยสร้างความสามัคคี ในการจัดการขยะเชิงพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะเชิงพุทธของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้นำหลักธรรมอปริหานิยธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ควบคู่กับการปฏิบัติงานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาสให้ชุมชนได้มีการเรียนรู้ สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ประสบการณ์การทำงานร่วมกัน นำไปสู่การพัฒนาการรักษาสิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะเชิงพุทธของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับงานวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กัน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวน 6,326 คน และนำไปกำหนดหากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 377 คน

1.2 เครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเชิงปริมาณคือแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ตอนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนและตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ โดยนำหลักอปริหานิยธรรม 7 ได้แก่ 1) การประชุมเป็นนิตยพัฒนาการ 2) การพร้อมเพรียงกันประชุม 3) การไม่บัญญัติหรือไม่ลุ่มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ 4) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา 5) ให้เกียรติ คู่ครองสิทธิสตรี

6) การส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม 7) การอารักขาคุ่มครอง ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา ลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิด โดยได้นำแบบสอบถามไปใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งใช้สูตรของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.976

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เพื่อลงพื้นที่และเก็บข้อมูลสำหรับการเข้าถึงกลุ่มประชากรตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลตำบลหนองแห่ โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปดำเนินการโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมคุณภาพชีวิตจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลทั้ง 4 ด้าน และตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการประมวลผลข้อมูล

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 9 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางพระพุทธศาสนาจำนวน 1 รูป 2) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 คน 3) ตัวแทนผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองแห่ จำนวน 2 คน 4) ตัวแทนส่วนราชการตำบลหนองแห่ จำนวน 2 คน 5) ตัวแทนผู้นำชุมชนในพื้นที่ จำนวน 3 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อย่างเหมาะสม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนและตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ได้แก่ 1) การประชุมเป็นนิตยพัฒนาการ 2) การพร้อมเพรียงกันประชุม 3) การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ 4) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา 5) ให้เกียรติ คุ่มครองสิทธิสตรี 6) การส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม 7) การอารักขาคุ่มครอง

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ สำหรับการสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในพื้นที่ศึกษา เพื่อให้สามารถเข้าถึงและเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการบันทึกเสียงและจดบันทึก การสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจำแนกประเด็นตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและบริบท (Context) และนำเสนอผล การศึกษาในรูปแบบพรรณนา พร้อมอ้างอิงคำพูดจากผู้ให้ข้อมูลเพื่อความสอดคล้อง ครบถ้วนและ ชัดเจนของข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะเชิงพุทธของเทศบาล ตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตาม วัตถุประสงค์ ดังนี้

1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ โดยภาพรวม	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ	4.47	0.26	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.46	0.25	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน	4.51	0.25	มากที่สุด
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.49	0.25	มาก
ภาพรวม	4.48	0.16	มาก

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม

จากตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบล หนองแห่ย์อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ประชาชนมีส่วน ร่วมมากที่สุดในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนมีความตระหนักรู้ต่อสิทธิและประโยชน์ที่พึงได้รับ การสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งใน ชุมชน การบริหารที่โปร่งใสและเป็นธรรม โดยประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน อย่างชัดเจน ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยแรงจูงใจและความเข้าใจ ร่วมกันระหว่างภาครัฐกับประชาชน และด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือด้านการดำเนินงาน ซึ่งแม้อยู่ในระดับมาก แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนอาจยังขาดแรงจูงใจหรือความสะดวกในการ ลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมจัดการขยะ จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทในการลงมือ ทำควบคู่กับการได้รับผลประโยชน์ เพื่อสร้างความยั่งยืนในการจัดการขยะของชุมชน

2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถสรุปโดยผลการทดสอบสมมติฐาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สมมติฐานที่	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	F-test	ค่า Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	การมีส่วนร่วม	0.054	0.948	-	✓
2	อายุ	การมีส่วนร่วม	1.410	0.220	-	✓
3	ระดับการศึกษา	การมีส่วนร่วม	0.941	0.421	-	✓
4	อาชีพ	การมีส่วนร่วม	0.839	0.522	-	✓
5	รายได้	การมีส่วนร่วม	0.727	0.574	-	✓

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม พบว่า ประชาชนในเทศบาลตำบลหนองแห้ง มีส่วนร่วมในการจัดการขยะ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงจุดแข็งของชุมชนที่มีความเข้าใจและตระหนักในบทบาทร่วมกัน ในการดูแลสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงกิจกรรมอย่างทั่วถึงจึงเป็นแนวทางที่ควรดำเนินการต่อเนื่อง เพื่อสร้างความยั่งยืนในการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วม

3) แนวทางการพัฒนาต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะเชิงพุทธของเทศบาลตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดการขยะในชุมชน ควรดำเนินการโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นเป็นระยะ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น กลุ่มไลน์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ มาใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและทั่วถึง นอกจากนี้ควรจัดอบรมและกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะและการลดขยะในชีวิตประจำวัน พร้อมสร้างแรงจูงใจ เช่น การมอบรางวัลหรือสิทธิพิเศษแก่ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างจริงจังเพื่อให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรสนับสนุนการรับซื้อหรือแลกเปลี่ยนขยะรีไซเคิล และพัฒนาระบบการเก็บขยะ รวมถึงเพิ่มจุดรวบรวมขยะอันตรายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทั้งยังควรติดตั้งถังขยะแยกประเภทอย่างเหมาะสมในพื้นที่สาธารณะ พร้อมจัดทำคู่มือการคัดแยกขยะที่เข้าใจง่าย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมตลาดรองรับขยะรีไซเคิล เพื่อขับเคลื่อนการจัดการขยะอย่างยั่งยืน การขับเคลื่อนทั้งหมดนี้ประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งเป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งของผู้ปกครองและส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ด้วยการหมั่นประชุมปรึกษาหารือกัน พร้อมเพรียง

สามัคคีกันทำกิจกรรม ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ก่อนโดยพลการ ไม่ลบล้างหลักเก่าโดยไม่ปรึกษาหารือ เคารพผู้อาวุโส ผู้มีคุณธรรม ปกปักษ์รักษาสีหิสตรีและเด็ก และเคารพและอ้างไว้ซึ่งศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะเชิงพุทธของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้ของประชาชนต่อสิทธิและประโยชน์ที่พึงได้รับ การสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งในชุมชน การบริหารที่โปร่งใสและเป็นธรรม โดยประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ร่วมกันอย่างชัดเจน ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยแรงจูงใจและความเข้าใจร่วมกันระหว่างภาครัฐกับประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพี เป็ญ (2566) พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการตัดสินใจทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนุชิต นาคเสโน (โพธิชัย) (2561) พบว่า ประชาชนในเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีส่วนร่วมในการบริหารงานกาจัดมูลฝอยโดยรวมในระดับมาก ทั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการแรงจูงใจและการสื่อสารที่ชัดเจนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

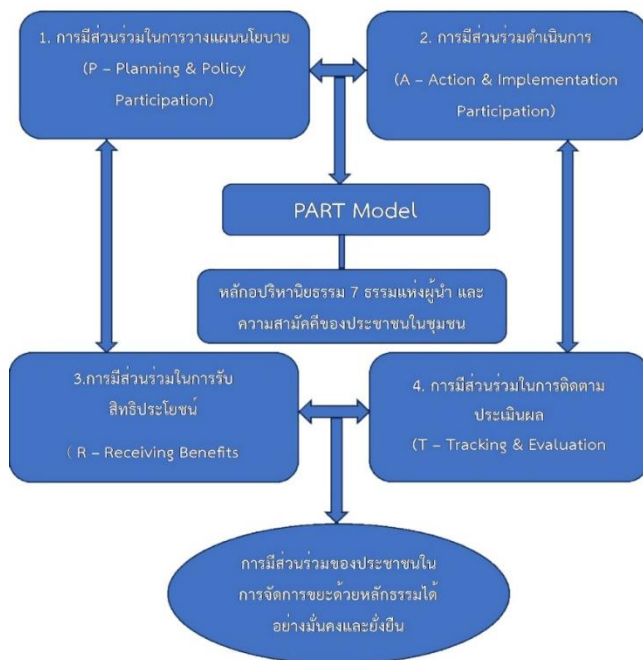
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะหรือสถานะทางสังคมของบุคคล หากแต่เกิดจากความเข้าใจร่วมกันในบทบาทหน้าที่ ความตระหนักในความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และการยึดถือหลักธรรม เช่น ความสามัคคีและจิตสำนึกสาธารณะ ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพี เป็ญ (2566) พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับพระนุชิต นาคเสโน(โพธิชัย) (2561) พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และ อาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานกาจัดมูลฝอยไม่แตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา โสภาสุพันธ์ (2566) พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนก

ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศและอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะเชิงพุทธของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะในชุมชนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งผ่านการประชุม การใช้เทคโนโลยีสื่อสาร การอบรมให้ความรู้ และการสร้างแรงจูงใจ ควบคู่กับการพัฒนาระบบจัดเก็บและจัดขยะที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนสนับสนุนตลาดรีไซเคิลเพื่อความยั่งยืน โดยประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งเป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งของผู้ปกครองและส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ด้วยการหมั่นประชุมปรึกษาหารือกัน พร้อมเพรียงสามัคคีกันทำกิจกรรม ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ก่อนโดยพลการ ไม่ลบล้างหลักเก่าโดยไม่ปรึกษาหารือ เคารพผู้อาวุโส ผู้มีคุณธรรม ปกป้องรักษาสีทิสตรีและเด็ก และเคารพและธำรงไว้ซึ่งศาสนาเพื่อสร้างความสามัคคีและธรรมาภิบาลร่วมกันในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาวัลย์ ทบมาตร (2566) พบว่า การพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมควรยึดหลักการมีส่วนร่วมระหว่างโรงงาน ชุมชน และหน่วยงานรัฐ เพื่อสร้างเครือข่ายและความตระหนักในการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมที่นำมาปรับมาใช้คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวสุพล วชิรปิโย(ทำสวน) (2564) พบว่า ชุมชนยายขามมีการพัฒนาสู่ชุมชนเมือง ส่งผลให้ขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น จึงส่งเสริมการคัดแยกขยะจากครัวเรือนและสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะโดยใช้กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ พร้อมประยุกต์แนวคิด 7Rs เพื่อส่งเสริมการลด ใช้ซ้ำ ซ่อมแซม และปฏิเสธสิ่งก่อให้เกิดขยะ เช่น ปุ๋ยเคมีหรือถุงพลาสติก เพื่อบูรณาการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา ศรีวงศ์ษา (2564) พบว่า การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะมุ่งเน้นการกำหนดขั้นตอนดำเนินงานผ่านการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ และใช้ศูนย์กลางชุมชนเป็นฐานดำเนินการ พร้อมสร้างเครือข่ายครบวงจรด้านการคัดแยกแปรรูป และจำหน่ายขยะ โดยมีความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการเพิ่มมูลค่าขยะ เช่น การผลิตไม้กวาดจากขวดพลาสติก

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์จากงานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองแห่ย์ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ดังปรากฏเป็น PART Model ภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย แนวทาง “PART Model” เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ ในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับท้องถิ่น จะเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ โดยแนวคิด “PART Model” ซึ่งย่อมาจาก Planning & Policy Participation, Action & Implementation, Receiving Benefits, และ Tracking & Evaluation ถือเป็นกรอบแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างรอบด้าน ดังนี้ ประชาชนและผู้นำท้องถิ่น ควรมีบทบาทร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนจัดการขยะผ่านกระบวนการประชาคม เพื่อสะท้อนความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง โดยร่วมลงมือปฏิบัติ เช่น คัดแยกขยะรีไซเคิล และจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ รวมถึงติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน โดยในการดำเนินงานประยุกต์ใช้หลักการบริหาร 7 เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน และขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะให้เกิดผลอย่างยั่งยืน นำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะเชิงพุทธของเทศบาลตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประชาชนในเทศบาลตำบลหนองแห้ง มีความตระหนักในสิทธิและประโยชน์ที่พึงได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในระดับมาก โดยไม่จำกัดเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ หรือรายได้ สะท้อนถึงความเข้าใจร่วมกันและนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ เช่น

ความสามัคคีและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือการประชุมร่วมกัน ขณะที่ด้านการดำเนินงาน ยังมีข้อจำกัดจากแรงจูงใจและความสะดวกในการเข้าร่วม จึงควรส่งเสริมกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง พร้อมให้ความรู้และสร้างแรงจูงใจในการลงมือปฏิบัติ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาชุมชนกับการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นการจัดการขยะ ควรเน้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การรีไซเคิล และการพัฒนาระบบจัดเก็บขยะที่ครอบคลุมรวมถึงการส่งเสริมตลาดรีไซเคิล และการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและธรรมาภิบาลในชุมชน ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่ระบบจัดการขยะที่ยั่งยืน และการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม ดังนั้น ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และข้อเสนอสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากงานวิจัย เทศบาลควรจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อจัดการขยะควบคู่กับการสืบสานวัฒนธรรม และออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเทศกาลปลอดขยะ พร้อมทั้งให้สิทธิประโยชน์แก่หมู่บ้านต้นแบบที่ดำเนินการจริงจังควรประสานผู้นำชุมชนและองค์กรศาสนาในการรณรงค์กิจกรรมรักษาสีสิ่งแวดล้อมควบคู่พิธีกรรม และจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างความยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ จากงานวิจัยเทศบาลควรส่งเสริมกิจกรรม “ชุมชนสะอาดวันประเพณี” จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม และจัดเวิร์คช็อป “ภูมิปัญญารีไซเคิล” เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานประเพณีอย่างยั่งยืนควรมีบริการรถเก็บขยะเคลื่อนที่ พร้อมเจ้าหน้าที่ให้ความรู้และแจกถุงรีไซเคิล รวมถึงติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางพัฒนาการจัดการขยะในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะเชิงพุทธในพื้นที่เทศบาลอื่น เพื่อเปรียบเทียบและขยายผลการพัฒนารูปแบบจัดการขยะเชิงพุทธตามแนวคิด 7R โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยั่งยืน ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแปรรูปขยะอินทรีย์เป็นพลังงานแก๊สชีวภาพ เพื่อใช้ในครัวเรือนหรือชุมชน รวมถึงควรศึกษารูปแบบการใช้เทคโนโลยี และแอปพลิเคชันอัจฉริยะร่วมกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในระดับตำบล

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2551). รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย คู่มือแนวทางการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยสำหรับอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ 1997 จำกัด.

- กองพัฒนาและส่งเสริมงานท้องถิ่นส่วนส่งเสริมการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป.). คู่มือการปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ตามแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559-2560). ม.ป.พ.
- เทศบาลตำบลหนองแห่. (2566). แผนพัฒนาท้องถิ่น (2566-2570) เทศบาลตำบลหนองแห่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่. ม.ป.พ.
- ธนาวัลย์ ทบมาตร. (2566). รูปแบบการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- ปัญญา โสภาสุพันธ์. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. (สารนิพนธ์รัฐศาสตร). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระนุชิต นาคเสโน (โพธิชัย). (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาล ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระมหาพี เป็ญ. (2566). การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระวสุพล วชิรปิโย (ทำสวน). (2564). รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- ยุทธนา ศรีวงศ์ชา. (2564). รูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- อมรสิทธิ์ เทียนสุข. (2560). การจัดการธนาคารขยะสำหรับชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนอยู่เจริญบุญมา เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 6 (น.391-403). ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- อรรถสิทธิ์ เหมือนมาตย์. (2564). โลกที่ถูกถาโถมด้วย “ขยะ” ปัญหาใหญ่และหมักหมมจนยากจะเยียวยา?. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2567, จาก <https://www.salika.co/2022/03/28/world-of-waste-big-problem/>